

Miljödepartementet
103 33 Stockholm

Linda Eriksson
linda.eriksson@forestindustries.se
08-762 72 09

2008-01-21

REMISSYTTRANDE M2007/4227/Mk

Slutbetänkande av Klimat och sårbarhetsutredningen Sverige inför klimatförändringarna – hot och möjligheter

Skogsindustrierna har beretts tillfälle att yttra sig över ovan nämnda utredning och vill anföra följande. Vi tycker att det är viktigt att i ett tidigt skede diskutera de anpassningsåtgärder som kan behövas i det svenska samhället för att klara av klimatförändringarna. Samtidigt måste man vara medveten om tidshorisonten och riskerna med förhastade beslut som föregår forskning, erfarenheter och effektiv resursanvändning.

Slutbetänkandet är omfattande och vårt remissvar koncentreras därför de slutsatser och förslag i kapitel 4 som berör skogen, skogsbruket och skogsindustrin i betänkandet.

Sammanfattning

En anpassning av skogsbruket så att de negativa effekterna av klimatförändringen minimeras och de positiva effekterna kan tillvaratas är en viktig fråga för skogsbruket och industrin. Den positiva betydelsen av ökad tillväxt i skogen behöver lyftas fram som ett viktigt bidrag till att minimera klimatförändringen. Ökad tillväxt binder mer koldioxid i växande skog och ökad skogsproduktion ger ökade möjligheter att ersätta fossila bränslen och fossilbaserade material. Båda effekterna minskar mängden koldioxid i atmosfären. Skogsindustrierna hade gärna sett en avvägning mellan positiva och negativa aspekter i utredningen.

Från klimatsynpunkt är skogsindustrin och skogsresursen mycket värdefull: växande skogar binder koldioxid, och träbaserade produkter fortsätter att lagra koldioxid under hela sin livstid. Produkterna följer en ekoeffektiv livscykel med återanvändning, materialåtervinning och energiutvinning. Skogsindustrin är genom sina processer de största producenterna och användarna av bibränsle i Sverige. Moderna kemiska massatillverkare genererar ett överskott på elenergi som säljs till det externa elnätet. Långt framskriden forskning visar också att skogsindustrins restprodukter kan utvecklas till biodrivmedel.

Slutbetänkandet målar ut skogsbruket som vinnare i en framtid med klimatförändringar trots att osäkerheten om framtiden är stor och riskerna för skogen är många. Ett varmare klimat kommer att ge möjligheter till högre tillväxt, men nivån på de skador som kan uppkomma är mycket osäker. Frekventa stormar, insektsvärningar och bränder kan kraftfullt försämra förutsättningarna för ett ekonomiskt lönsamt skogsbruk.

De beräknade intäkterna på sidan 490 utgår så vitt vi kan se från att tillväxten ökar med 20-40 miljoner m³ub redan från år 2010 trots att den tillväxtökningen enligt texten avser år 2100. Inte heller har intäkterna nuvärdesberäknats. De slutsatser vi drar av beräkningen är att den är uppenbart vilseledande och att utifrån detta klassa skogsbruket som en näring som tjänar på klimatförändringarna och därför ska vara med och finansiera kostnaderna för dem som förlorar bygger på osäkra och felaktiga underlag och avvisas därmed av Skogsindustrierna utifrån såväl principiell som saklig utgångspunkt. Skogsindustrins konkurrenskraft är en förutsättning för att kunna leverera produkter och energi som bidrar till att reducera klimatpåverkan.

Behovet av dränering och dikesrensning kommer sannolikt att öka i framtiden och det är viktigt att regelverket inte hindrar detta för att säkerställa virkesproduktionen och på längre sikt medverka till ökad tillväxt.

Att en förbättring av standarden på existerande vägar är angelägen med ett mer instabilt vinterklimat konstateras i betänkandet. Skogsindustrierna instämmer i detta och saknar ett konkret förslag som ger Vägverket uppdraget att se över och åtgärda bärigheten i det allmänna vägnätet. Vi upplever redan idag stora problem med upprepade tjällossningar och hög nederbörd vilket kommer att förstärkas av klimatutvecklingen.

Utredningen föreslår en översyn av skogsvårdslagen med tillhörande föreskrifter och allmänna råd mot bakgrund av att klimatförändringarna innebär att betingelserna successivt förändras. Skogsindustrierna vill understryka vikten av att detta sker i samråd med näringen och vetenskapen, en förändring av regelverket bör sannolikt ske gradvis och i takt med ökad kunskap och erfarenhet.

Skogsindustrierna anser att det är viktigt att naturvårdspolitiken utvärderas så att Sverige kan ta hand om de arter som idag har en Mellaneuropeisk tyngdpunkt, men vars livsmiljöer primärt kommer att kunna skapas och bestå på våra breddgrader. Därför är det bra att man föreslår en integrering och översyn av EU:s naturvårdspolitik.

I utredningen framstår rennärningen som den stora förloraren bland de areella näringarna i ett förändrat klimat. Här har utredningen, till skillnad från avsnittet om skogsbruket, tonat ned de positiva effekterna i form av förlängd vegetationsperiod och ökad produktion av renbete och fokuserat på riskerna i form av insektsplågor, snöförhållanden och kalfjällsarealer. Osäkerheten är dock stor och det är synnerligen oklart hur summaeffekten blir på betingelserna för renbete av en klimatförändring på olika nivåer – på samma sätt som för skogsbruket. Mot bakgrund av detta och den kunskap vi har idag anser Skogsindustrierna att det är helt felaktigt att nu, med hänvisning till kommande klimatförändringar, föreslå utökade rättigheter till skydd för rennärningen på skogsbrukets bekostnad. Rennärningen kommer på längre sikt, precis som skogsbruket, att anpassas till de nya förutsättningarna.

Skogsindustrierna tillstyrker följande förslag:

- Skogsstyrelsens uppdrag att:
 - ✓ i samråd med berörda myndigheter och organisationer genomföra en översyn av SVL. Det är viktigt att översynen även omfattar möjligheterna att med skogsbruksåtgärder motverka klimatförändringar. Skogsindustrierna vill understryka vikten av att detta sker i samråd med näringen och vetenskapen.
 - ✓ i samråd med SLU utveckla system för rapportering, uppföljning och utvärdering av skador. I uppdraget bör anges att även övervakning, t.ex. med fjärranalysmetoder ska ingå.
 - ✓ utvärdera, bedöma och vid behov föreslå förändringar i målformuleringar och åtgärdsprogram i Levande Skogar.
 - ✓ genomföra en informationskampanj till skogsägare.
- Fortsatt statlig finansiering av brandövervakning.
- Naturvårdsverkets uppdrag tillsammans med SLU om att kartlägga olika ekosystems/arters känslighet.
- Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens uppdrag om att utvärdera dagens skyddssystemens effektivitet. Här bör SLU/Skogforsk ingå för vetenskaplig grund.
- Naturvårdsverkets uppdrag att utvärdera, bedöma och vid behov föreslå förändringar i målformuleringar och åtgärdsprogram i de miljömål man ansvarar för.

- Skogsstyrelsens och Jordbruksverkets uppdrag att utveckla skötselplaner och stödformer för en kombination av naturvård och biobränsleproduktion.
- Att anslaget 45:1 Främjande av rennärings- mm används för utgifter uppkomna till följd av ingångna avtal med markägare om vinterbete, samt att anslaget utökas till 60 MSEK.
- Att ett nytt institut för klimatforskning och anpassning bör inrättas. Formerna för institutet bör utredas närmare.

Skogsindustrierna avvisar följande förslag:

- Skogsstyrelsens uppdrag att i samråd med Sametinget föreslå ytterligare åtgärder inklusive ändringar i gällande regelverk för att skogsbruket ska visa förstärkt hänsyn i renskötselområdet.
- Att SVL 20§ ändras så att skyldighet till samråd inför avverkning utökas till hela renbetesområdet.

De ovanstående 2 förslagen bör också avvisas av den anledningen att vinterbetesområdena inte är klart definierade. Även om gränsdragningskommissionen har redovisat sin uppfattning saknar deras förslag rättsverkan. Varken den östliga begränsningslinjen eller de områden där det uppenbart ej föreligger renbetesrätt är definierade. Förslagen riskerar därför att leda till krav på ökad hänsyn och samråd inom områden där rennärings- aldrig bedrivits och ytterligare grund för tvist om var renbetesrätt föreligger

Kapitel 4.4 Areella näringar och turism

Sid 357: Klimatförändringens inverkan på jakt och viltskador på skog berörs och effekterna är svåröversägliga, vilket också speglas i betänkandet. Påståendet att ”I annat fall kan skadorna komma att öka om inte rovdjursstammarna eller jakttrycket ökar” är dock onyanserat. Erfarenheter och forskning visar att skador på växande skog begränsas i all huvudsak genom ökat jakttryck. För att få effekter på skadebilden i växande skog skulle rovdjursstammarna behöva ökas till nivåer som ligger långt utöver dagens mål, och detta skulle i sin tur menligt inverka på jaktmöjligheterna.

Sid 358: Betänkandet konstaterar att risken för omfattande barkborreangrepp sannolikt kommer att öka men berör inte de anpassningar i regelverk som behövs för att klara av dessa, tex. gällande insekticidanvändning.

Skogsindustriernas bedömning är att skaderiskerna från granbarkborrar, snytbagge mm ökar som en direkt effekt av klimatförändringen och ökad stormfrekvens. Det måste beaktas vid bedömning av regelverket kring bekämpningsmedel. Skogsbruket måste kunna använda insekticider som i ökad omfattning än idag för att klara skogsskötseln och regelverket måste anpassas därefter.

Sid 360: När det gäller viltförvaltningen anser Skogsindustrierna att det ligger för stort fokus på ädellövs skogen – merparten av skogen idag, och i framtiden kommer av historiska och ekonomiska skäl utgöras av barrskog. Detta bör inarbetas i följande mening: ”Överhuvudtaget bör viltförvaltningen i högre grad utvecklas mot att balansera olika samhällsnyttor och kostnader. Målet bör vara att hålla viltstammarna på en nivå där god (ädel)lövförnyring kan åstadkommas samtidigt som meningsfull jakt kan bedrivas.” Skogsindustrierna föreslår därför följande skrivning: ”... där goda förnyringar och ungskogar av såväl löv- och barrskog kan åstadkommas samtidigt som meningsfull jakt kan bedrivas.”

Sid 361: En översyn av regelverket för drivning och anläggning av skogsbilvägar i fuktiga områden och vid vattendrag anser man bör ses över samt överväga ett särskilt prövningsförfarande vid nyanläggning av skogsbilvägar. Redan idag omfattas anläggning av skogsbilväg av samrådsplikt enligt 12 kapitlet 6 § miljöbalken om åtgärden kan komma att väsentligt ändra naturmiljön. Skogsindustrierna anser att denna prövning är fullt tillräcklig. Vidare föreslås att Skogsstyrelsen bör utveckla regler som medför att tekniska hjälpmedel som minskar problem vid drivning, tas i bruk. Skogsindustrierna anser att regelverket bör sätta ramarna för den hänsyn som behöver tas, inte detaljreglera vilken teknik som ska nyttjas. Teknik- och metodutveckling måste ske hos dem som utövar verksamheten i praktiken.

Sid 362: Bra att behovet av ett upprustat vägnät lyfts fram eftersom kortare eller uteblivna tjälperioder är negativt ur transportsynpunkt. Vi upplever redan idag stora problem med upprepade tjällossningar och hög nederbörd vilket kommer att förstärkas av klimatutvecklingen. Skogsstyrelsen bör öka rådgivnings- och projekteringsinsatserna för vägarna. Vi behöver flera och bättre skogsbilvägar, inte färre och mer krångel.

Behovet av dränering och dikesrensning kommer sannolikt att öka i framtiden och det är viktigt att regelverket inte hindrar detta för att säkerställa virkesproduktionen och på längre sikt medverka till ökad tillväxt. En felaktighet finns i betänkandet, sid 362, där det påstås att ”I dag gäller generell förbud mot nyanläggning av diken”.

Det finns även kopplingar till kommande åtgärdsprogram inom ramen för vattendirektivet. Hur kommer bedömningsgrunder vid pågående klassificering av sjöar och vattendrag att påverkas. Vattenmyndigheterna, Naturvårdsverket och länsstyrelserna måste beakta detta vid hänvisning till dagens referenstillstånd etc.

Sid 364: Utredningen föreslår en översyn av skogsvårdslagen med tillhörande föreskrifter och allmänna råd mot bakgrund av att klimatförändringarna innebär att betingelserna successivt förändras. Skogsindustrierna vill understryka vikten av att detta sker i samråd med näringen och vetenskapen, en förändring av regelverket bör sannolikt ske gradvis och i takt med ökad kunskap och erfarenhet.

Sid 398 m fl: Övervägandena kring konflikten mellan skogsbruk och rennärning verkar en aning konstlat inlagda i denna utredning. Skogsindustrierna anser inte att det med dagens kunskaper finns skäl till att ändra i lagstiftningen som reglerar rättigheterna mellan skogsägare och samer. Några av de åtgärder som föreslås är alltför schablonartat beskrivna. Att t.ex. föreslå att tall skall planeras hellre än gran måste naturligtvis baseras på anpassningar efter ståndorter. Genom rätt ståndortsanpassning planterar man tall, och inte gran, på tallmarker.

Kapitel 4.5 Naturmiljön och miljömålen

Sid 417 ff: Utredningen anser att politiken i ökad utsträckning bör fokusera på skapandet av korridorer och reträttvägar för arter som retirerar norrut. Vi tror att en betydande del av de arter som är knutna till de nordliga skogsekosystemen har en nordlig tyngdpunkt i sin utbredning idag. De kanske sista livskraftiga populationerna hör sannolikt till landets norra och västra delar. Vi har svårt att se det som ett betydelsefullt scenario att små och isolerade populationer längre söderut, ska vandra norrut för att deras nationella överlevnad ska säkras. Om det finns ett antal sådana arter är det sannolikt billigare och effektivare att förflytta dem norrut till mer sammanhängande livsmiljöer.

Arter kanske inte bara retirerar norrut, de kan väl även expandera norrut! Viktigt att naturvårdspolitiken utvärderas så att Sverige kan ta hand om de arter som idag har en Mellaneuropeisk tyngdpunkt, men vars livsmiljöer framgent primärt kommer att kunna skapas och bestå på våra breddgrader. Bra att man därför föreslår en integrering och översyn av EU:s naturvårdspolitik.

Sid 419: Utredningen föreslår att möjligheten att skapa områden med förstärkt hänsyn i produktionsskogsbruket ska utredas. Återigen lyfter man en gammal käpphäst under klimatfrågans täckmantel. Vad är det som säger att just detta strategiska val skulle vara en bra lösning under ett förändrat klimat när vi inte ens vet om det är en bra lösning idag. Sakligt underlag saknas för förslaget.

Sid 422: Utredningen fastslår att: "Det är svårt att med nuvarande kunskap lägga fast övergripande riktlinjer för hur skyddet av naturmiljön och biologisk mångfald bör förändras med hänsyn till klimatförändringarna". Det är ett bra konstaterande! Undvik då att väcka en massa i dagsläget dåligt underbyggda förslag enligt ovan.

Sid 424: Utredningen har glömt att diskutera vattendirektivet i ett klimatsammanhang. Vi kanske måste anpassa god status i vattenförekomster till de kvalitéter, som vatten har i ett varmare och nederbördsrikare klimat. Är dagens referenstillstånd längre relevant?

Kapitel 4.8 Samlade effekter på samhället

Sid 490: Beräkningarna för de ekonomiska effekterna på skogsbruket kan inte vara annat än felaktiga och måste göras om. De utgår så vitt vi kan se från att tillväxten ökar med 20-40 miljoner m³fub redan från år 2010 trots att den tillväxtökningen enligt texten avser år 2100. Inte heller har intäkterna nuvärdesberäknats. Slutsatser som grundar sig på dessa värden måste därför ses över.

Sid 510: Naturvårdsbitarna kopplade till biologisk mångfald har en tendens att fokusera på att motverka klimatförändring, snarare än att anpassa sig till en förändring. Det ligger djupt rotat i hela naturvårdsideologin och de miljömål, som är kopplade till frågan att förändring på en plats nästan alltid ses som en försämring.

En anpassningstrategi måste ha en annan grundsyn, att på lämpliga platser skapa utrymme för retirerande arter resp. expanderande arter och att vi med nödvändighet måste hjälpa till i den processen genom att ex. både skapa miljöer och flytta arter. Dagens ideala referenstillstånd/naturtillstånd kommer att ha en allt mindre relevans.

Kapitel 6 Slutsatser och förslag

Sid 641: Notera att de felaktigt beräknade skogliga intäktsposterna ingår i beräkningarna. Skulle slutsatserna som grundar sig i dessa skogliga beräkningar se annorlunda ut med en mer relevant beräkning av möjliga intäkter?

Sid 644: Samma kommentar som för sid 641.

Sid 644: Bra att myndigheterna får ett tydligare ansvar för klimatanpassning

Sid 647 pkt 9: Bra förslag att Väg- och Banverket får i uppdrag att se över effekter av klimatet

Sid 650 pkt 24: Varför finns inte markägarna medtagna i listan över intressenter?

Sid 653 pkt 33: En sådan databas bör naturligtvis vara tillgänglig kostnadsfritt för hela samhället!

Sid 664 ff: Betänkandet nämner fyra olika tänkbara finansieringsprinciper:

1. Förorenaren betalar.
2. De som tjänar på klimatförändringarna får vara med och finansiera kostnaderna för dem som förlorar på dem.
3. Beskattning för att motverka oönskade anpassningsåtgärder.
4. Offentlig-privat samverkan (OPS)

Skogsindustrierna anser att princip 2 är direkt kontraproduktiv och går stick i stäv med princip 1 att förorenaren betalar. Inte heller princip 3 framstår som en effektiv finansieringsprincip. Princip 4 har vi ingen erfarenhet av.

SKOGSINDUSTRIERNA

Marie S. Arwidson

Linda Eriksson